

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a Mgr. Jany Brothánkové v právní věci žalobce **P. Č.**, proti žalovanému **předsedovi Městského soudu v Brně**, se sídlem Polní 39, Brno, o žalobě ze dne 21. 10. 2013, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. 4. 2014, č. j. 30 A 111/2013 – 39,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se** v části směřující proti výroku III. napadeného usnesení **o d m í t á**.
- II.** Ve zbylém rozsahu **se** kasační stížnost **z a m í t á**.
- III.** Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV.** Žalovanému **se n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobou ze dne 21. 10. 2013 podanou ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, která byla usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 11. 2013, č. j. 10 Na 108/2013 – 4, postoupena Krajskému soudu v Brně, se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhal přezkumu postupu žalovaného týkajícího se zpracování stěžovatelových podání, který označoval za nezákonný zásah. Společně s touto žalobou stěžovatel podal i žádost o osvobození od soudního poplatku a žádost o ustanovení zástupce. Tvrzený nedostatek prostředků a sociální poměry dokládal čestným prohlášením, jehož obsahem jsou, kromě základních osobních údajů, též skutečnosti o způsobu bydlení („nenájemní nevlastnické samostatné nebytové obydlí“), o nulové výši zdanitelných příjmů, o výši nezdanitelných příjmů, které činí přes tři tisíce korun měsíčně, dále údaj o plné invaliditě, výši peněžních závazků, které dle stěžovatele činí „přes tři tisíce korun měsíčně“, o nenarušené způsobilosti zcizovat, dále o skutečnosti, že je příjemcem

příspěvku na živobytí, jeho majetkem je elektronický psací stroj a digitální televizor a ke svým výdajům uvedl stravu, tisk, jízdné, papír a DPH.

[2] Krajský soud usnesením ze dne 30. 4. 2014, č. j. 30 A 111/2013 – 39, žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce zamítl a zároveň ho vyzval k zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 2.000 Kč, a to ve lhůtě jednoho týdne od doručení usnesení. V odůvodnění uvedl, že řada stěžovatelem tvrzených skutečností v jeho prohlášení je bizarních, nekonkrétních či nepřípadných; zcela nejasné je tvrzení o typu způsobilosti zcizovat a úvěrové bonitě. Stěžovatel tedy podle krajského soudu nedostál své povinnosti doložit nedostatek prostředků, a proto mu soud osvobození od soudních poplatků nemohl přiznat. Krajský soud rovněž vyhodnotil počty a charakter podání stěžovatele, která eviduje a s odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu dospěl k závěru, že stěžovatel zneužívá práva na osvobození od soudních poplatků, a proto mu toto osvobození nemůže být přiznáno. Žádost o ustanovení zástupce Krajský soud odmítl s odůvodněním, že k aplikaci tohoto institutu v daném případě chybí splnění podmínky vyžadované § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, neboť u stěžovatele není dán předpoklad k osvobození od soudních poplatků.

II. Kasační stížnost a vyjádření k ní

[3] Stěžovatel napadl v záhlaví označené usnesení krajského soudu včasnou kasační stížností. Namítal, že u krajského soudu dochází k machinaci s nápadem a že žádal toliko o osvobození od jednoho soudního poplatku. Stěžovatel odkázal na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 3. 2013, č. j. 4 As 88/2012 – 20, podle něhož mělo být obdobné čestné prohlášení stěžovatele uznáno za dostatečné. Dále stěžovatel brojil proti zasílání tiskopisu vzor 060, který neobsahuje potřebné kolonky a jeho poslání je finančně náročné. Stěžovatel je přesvědčen, že není povinen vysvětlovat soudu výraz „přes tři tisíce“. Soud nesprávně posoudil, zda je stěžovatel příjemcem příspěvku na živobytí. Dále stěžovatel namítá, že Krajský soud po něm nesprávně vyžadoval prokázání jeho poměrů, místo aby je soud sám šetřil. Krajský soud měl stěžovateli ustanovit zástupce, o kterého žádal dne 10. 4. 2013, avšak neučinil to. Krajský soud se mohl dle zákonné úpravy zabývat pouze tím, zda se jedná o zjevně neúspěšnou žalobu, nikoliv tím, zda žadatel svá práva uplatňuje svévolně či šikanózním způsobem (kverulantství je tak dle žalobce v České republice vyloučeno). Krajský soud výrokem III. stěžovateli zkrátil lhůtu pro podání opravného prostředku a nesprávně jej poučil o možnosti podat kasační stížnost proti dočasnému rozhodnutí.

[4] Žalovaný se v poskytnuté lhůtě ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[5] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou. Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž je povinen přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“).

[6] Kasační stížnost je z části nepřípustná a z části nedůvodná.

[7] Zdejší soud souhlasí s názorem krajského soudu v tom, že stěžovatel neunesl důkazní břemeno ohledně naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Nejvyšší správní soud totiž již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že „*povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.*“ (srov. obdobně např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 – 81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele, nýbrž hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010 – 91).

[8] V projednávané věci Krajský soud v souladu s žádostí stěžovatele posoudil majetkové poměry stěžovatele na základě jeho čestného prohlášení a oprávněně dospěl k závěru, že stěžovatelem poskytnuté údaje jsou neúplné a nekonkrétní. V tomto ohledu se Nejvyšší správní soud s hodnocením provedeným Krajským soudem plně ztotožňuje a odkazuje na něj. Tento závěr nejsou s to zvrátit námitky stěžovatele obsažené v kasační stížnosti – tedy ty námitky, u nichž lze vůbec rozpoznat nějakou rozumnou souvislost se závěry Krajského soudu. Předně Nejvyšší správní soud neshledal žádné machinace s nápadem u Krajského soudu, které ostatně stěžovatel ničím nedokládá. Osvobodit lze podle zákonné úpravy pouze od všech soudních poplatků (viz § 36 odst. 3 s. ř. s.) nikoliv jen od jednoho, jak se mylně domnívá stěžovatel. Tiskopis vzor 060 nebyl v projednávané věci stěžovateli na jeho žádost vůbec zaslán, takže jeho námitky směřované proti němu se mívají s podstatou věci. Stěžovatel dále patrně považuje za notorietu (skutečnost obecně známou), že výraz „přes tři tisíce“ značí 3.001 až 3.449 Kč. V tomto ohledu je Nejvyšší správní soud nucen vyvést stěžovatele z omylu, neboť nic takového obecně známo není a jedná se zjevně o stěžovatelovu vlastní smyšlenku. I kdyby snad zdejší soud na stěžovatelovu svéráznou definici užitého sousloví přistoupil, nezměnilo by to ničeho na neúplnosti předloženého čestného prohlášení. Stěžovatelova tvrzení v čestném prohlášení o příspěvku na živobytí a invaliditě byla z hlediska jeho příjmů nejednoznačná a nedoložená, přičemž tento stav nijak nevyjasňují ani stěžovatelovy úvahy na toto téma v kasační stížnosti. Konečně na věci nemění nic ani poukaz stěžovatele na judikát Nejvyššího správního soudu, v němž mělo být stěžovatelovo čestné prohlášení uznáno za dostatečné. K usnesení ze dne 7. 3. 2013, č. j. 4 As 88/2012 – 20, kterým Nejvyšší správní soud prohlášení shledal za dostatečné, je třeba konstatovat, že posuzování majetkových poměrů musí být prováděno vždy individuálně ve vztahu ke konkrétní věci, a závěry z citovaného usnesení proto nejsou automaticky přenositelné na projednávaný případ. Nadto není z tohoto usnesení zřejmé, co přesně bylo obsahem stěžovatelova prohlášení.

[9] Krajský soud založil své rozhodnutí též na posouzení procesního postupu, jakým stěžovatel dané řízení vede. Při posuzování této otázky lze odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, ze kterého vyplývá, že „*v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých nevážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinni dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo náleží Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08*“. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě

majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12, nebo usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22).

[10] Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 - 11, zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř., ve znění pozdějších předpisů, výslovně nehovoří o osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastníkovi řízení nebylo znemožněno pouze pro jeho nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 – 91). Z uvedeného jednoznačně plyne, že otázkou svévolného uplatnění žádosti o osvobození od soudních poplatků a jejího zneužití se správní soud vždy zabývá. Kverulující podání a existence kverulantů není vyloučena možností nepřiznat osvobození pro bezúspěšnost návrhu, čehož je ostatně stěžovatel důkazem.

[11] Krajský soud se při závěru o zneužití práva přidržel okolností stávajícího případu a dále zhodnotil postup stěžovatele v povahou obdobných sporech. Zdůraznil, že stěžovatel vede spor pro spor, tedy nikoliv proto, aby bylo rozhodnuto o věci, ale aby bylo nějak rozhodnuto. Krajský soud pak po zhodnocení konkrétních okolností v projednávané věci řádně zdůvodnil, proč se ze strany stěžovatele jedná o zneužití práva podat žádost o osvobození od soudních poplatků. Tento postup krajského soudu je nutno hodnotit jako správný. Z napadeného usnesení rovněž vyplývá, že se soud držel ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu. Námitky stěžovatele, že se jedná např. o opisování jiných judikátů zcela bez rozmyslu, popř. že soud fabuluje závěry vyslovené v judikatuře zdejšího soudu, jsou proto účelové a nedůvodné.

[12] Stejně tak žádost o ustanovení zástupce byla krajským soudem správně zamítnuta (výrok II. napadeného usnesení). Podle § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. „*navrhovatelí, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*“ Z citovaného ustanovení vyplývá, že navrhovatelé lze ustanovit zástupce pouze tehdy, pokud jsou současně splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Jak plyne z výše uvedeného, v případě stěžovatele nejsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, tudíž není splněna hned první podmínka pro ustanovení zástupce a žádost o ustanovení zástupce tedy krajský soud správně zamítl.

[13] K námitce stěžovatele, že stanovená lhůta jednoho týdne k zaplacení soudního poplatku za podání žaloby ve správním soudnictví (výrok III. napadeného usnesení) je nepřiměřeně krátká Nejvyšší správní soud uvádí, že kasační stížnost proti této části usnesení je nepřijatelná dle § 104 odst. 3, písm. b) s. ř. s., neboť jde o rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení. Z tohoto důvodu soud stížnost proti této části usnesení krajského soudu odmítá.

[14] K dalšímu argumentu stěžovatele soud uvádí, že stanovením lhůty jednoho týdne k úhradě soudního poplatku (výrok III. napadeného usnesení) krajský soud nijak stěžovateli nezkrátil lhůtu k podání kasační stížnosti, která i v tomto případě zůstává v zákonné délce dvou týdnů. K pochybení nedošlo ani v rámci poučení, neboť podle judikatury Nejvyššího správního soudu je proti usnesení o neosvobození od soudních poplatků přípustná kasační stížnost a nejedná se tedy o rozhodnutí dočasné, jak tvrdí stěžovatel. Tento závěr potvrdil i rozšířený senát Nejvyššího správního soudu (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2014, č. j. 3 As 125/2012 – 43).

[15] Další stěžovatelovy stručné a zcela obecné námitky, například tvrzení, že stěžovatel není povinen vyvracet každý nesoudný úsudek krajského soudu a rozumět odůvodnění rozhodnutí kteréhokoli soudu, že odůvodnění soudních rozhodnutí není závazné, že stěžovatel není povinen se vyjadřovat v právní terminologii apod., nejsou vůbec způsobilé k tomu, aby byly jakkoliv samostatně posouzeny, či aby přispěly k posouzení důvodnosti námitek jiných. Nejvyšší správní soud se jimi proto nezabýval.

IV. Závěr a náklady řízení

[16] Nejvyšší správní soud kasační stížnost v části směřující proti výroku III. napadeného usnesení odmítl jako nepřipustnou (§ 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s.). Ve zbylém rozsahu stížnosti stěžovatel se svými námitkami neuspěl; a jelikož Nejvyšší správní soud neshledal důvod pro zrušení napadeného usnesení z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.), zamítl v tomto rozsahu kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[17] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné účelně vynaložené náklady nad rámec běžné činnosti nevznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. června 2014

JUDr. Marie Žiškova
předsedkyně senátu